

«Vi må gjøre som nordmenn, gå på tur og sånn, integrere oss»: Flyktningforeldres erfaringer med barnehagen

Hilde Hjertager Lund

Høgskulen på Vestlandet, Norge

Korrespondanse: Hilde Hjertager Lund, e-post: hbhl@hvl.no

Sammendrag

Artikkelen undersøker flyktningforeldres erfaringer i møte med norsk barnehage og baserer seg på semi-strukturerte intervjuer med 12 foreldre, samt observasjonsmateriale fra hente- og bringesituasjoner i barnehagen. Følgende forskningsspørsmål er formulert: *Hvordan opplever flyktningforeldre samarbeidet og møtet med barnehagen? Hvilke forhold i foreldresamarbeidet bidrar til tilhørighet og anerkjennelse?* For å analysere funn fra studien anvendes Bourdieus (1995, 1996) teori om kulturell kapital, habitus og symbolsk makt, samt Berrys (1997, 2005) akkulturasjonsperspektiv. Funn fra studien diskuteres i lys av institusjonaliserte barnehagepraksiser, oppfatninger om foreldreskap, strukturelle og sosiale forhold, og endringsprosesser flyktninger gjennomgår i et nytt land og kultur. Funn viser at flyktningforeldrene opplever spenninger mellom gode erfaringer og usikkerhet i møte med barnehagen, og at manglende forståelse av kulturelle koder og språkbarrierer ser ut til å komplisere foreldresamarbeidet med barnehagen. I artikkelen argumenteres det for perspektiv om flytende integrasjon (Skrobanek & Jobst, 2019) som bedre egnet til å fange kulturell kompleksitet i flyktingers akkulturasjonsprosesser og de strukturerende samfunnmessige mekanismer som former grupper og individers handlinger. For å bidra til økt anerkjennelse og tilhørighet i barnehagen, må barnehagepersonalet bevisstgjøres egne profesjonelle handlinger og utvikle mer fleksible og kultursensitive profesjonspraksiser i møte med flyktningforeldre.

Nøkkelord: foreldreskap; flyktninger; kulturell kapital; tilhørighet

Abstract

“We must do what Norwegians do, go hiking and stuff, and integrate”: Refugee parents’ experiences with ECEC

The article examines refugee parents’ experiences in encounters with Norwegian kindergartens based on semi-structured routines with 12 parents, as well as observational material from pick-up and drop-off situations in the kindergarten. The following research question has been formulated: *How do refugee parents*

perceive the cooperation and encounter with the kindergarten? What aspects of parental cooperation contribute to belonging and recognition? The findings are analysed using Bourdieu's (1995, 1996) theory of cultural capital, habitus and symbolic power and Berry's (1997, 2005) acculturation perspective. Findings from the study are discussed considering institutionalised ECE practices, perceptions of parenthood, structural and social conditions, and change processes refugees undergo in a new country and culture. Findings show that refugee parents experience tensions between good experiences and uncertainty in their encounters with ECE. A lack of understanding of the cultural codes and language barrier complicate parental cooperation with the kindergarten. The article argues for the perspective of fluid integration (Skrobanek & Jobst, 2019) as better suited to capturing cultural complexity in refugees' acculturation processes and structuring social mechanisms that shape the actions of groups and individuals. To increase recognition and belonging in kindergartens, kindergarten staff must be aware of their professional practices and develop more flexible and culturally sensitive professional practices in their encounters with refugee parents.

Keywords: *parenthood; refugees; cultural capital; belonging*

Ansvarlig fagredaktør: Lars Gulbrandsen

Innledning

Migrasjon og flukt som følge av fattigdom, krig og konflikter er realiteten for mange mennesker, og mange av disse har funnet veien til Norge for å søke asyl. I kriseåret 2015 kom over 1 million flyktninger til Europa over Middelhavet, mens 30 000 kom til Norge i 2021. Tall fra SSB viser at det i 2015 var 188 100 personer med flyktningbakgrunn. I 2022 var antallet personer med flyktningbakgrunn 244 660 (Statistisk sentralbyrå [SSB], 2022b). Den pågående krigen i Ukraina vil på ny gi profesjonsutøvere i utdanningsinstitusjoner som barnehage og skole ansvarsfulle oppgaver og utfordringer i møte med flyktninger. I 2021 utgjorde prosentandelen barn med minoritetsspråklig bakgrunn i norske barnehager 19,3 prosent (SSB, 2022a). Denne artikkelen presenterer funn fra en kvalitativ undersøkelse av foreldre med flyktningbakgrunn og deres erfaringer med foreldresamarbeidet og møtet med barnehagen, og diskuterer hvilke forhold i barnehagens foreldresamarbeid som kan fremme tilhørighet og anerkjennelse. Artikkelen baserer seg på semistrukturerte intervjuer med 12 flyktningforeldre, samt observasjonsmateriale fra hente- og bringesituasjoner i barnehagen. Studien er del av en større studie om kulturelt mangfold og ledelse i barnehagen der det er gjennomført feltarbeid og deltakende observasjon i fire barnehager, som foreldreintervjuer med flyktningforeldre er del av. Følgende forskningsspørsmål er formulert: *Hvordan erfarer flyktningforeldre samarbeidet og møtet med norsk barnehage? Hvilke forhold i foreldresamarbeidet bidrar til tilhørighet og anerkjennelse?*

Som flyktning (i Norge) må du delta i obligatorisk kvalifiseringsprogram for flyktninger. Har du barn i barnehagealder vil barnehageplass være en nødvendighet og tvang framfor et individuelt valg. Barnehagen er del av kommunenes tilrettelegging og oppfølging av bosetting og integrering av flyktninger, og dermed et viktig statlig integrerings tiltak (Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, 2021). Flyktningforeldrenes erfaringer med velferds- og utdanningsinstitusjoner som barnehage, presentert i denne artikkelen,

kan gi verdifull kunnskap om flyktningers integrasjonsprosesser og barnehagens rolle i slike prosesser. Kategorien minoritet rommer språklige, etniske, religiøse og nasjonale minoriteter, arbeidsinnvandrere og flyktninger. I artikkelen brukes flyktninger for å beskrive en bestemt minoritetskategori og en sosial status uten å implisere likhet innad i gruppen.¹

Skandinaviske studier av flyktningers møte med velferdsinstitusjoner som barnehage, peker på at barnehagen i ulik grad bidrar til inkludering og anerkjennelse, og viser til pedagogiske praksiser med vekt på flyktningers (og minoriteters) språklige og kulturelle mangler framfor deres ressurser (se f.eks. Bundgaard & Gulløv, 2008; Kultti & Samuelsson, 2016; Palludan, 2005; Persson & Broman, 2017; Pesch, 2018). Studier av barnehagepersonalets strategier for synliggjøring og anerkjennelse av kulturelt mangfold peker på pedagogiske praksiser som både underkommuniserer og synliggjør kulturelle forskjeller (Lauritsen & Berg, 2019; Lund, 2022; Lunneblad, 2017). Færre har undersøkt hvordan foreldre med flyktningbakgrunn opplever møtet med norsk barnehage. Studien som presenteres i denne artikkelen kan være et bidrag til mer kunnskap om hvordan foreldregruppen opplever møtet med norsk barnehage. Av studier som finnes er det flest studier av minoritetsforeldre generelt og færre som omhandler flyktningforeldre. Flere av studiene, om både minoriteter spesielt og flyktningforeldre spesielt, peker på språkbarrierer, utfordringer knyttet til kulturelle forskjeller og barnehagepraksiser dominert av institusjonaliserte normer for omsorg og foreldreskap (se f.eks. Kalkman & Kibsgaard, 2019; Palludan, 2005; Solberg, 2018; Sønsthagen, 2018). Forskning på flyktninger i Norge viser til at det å tilpasse seg fellesskapet og framstå så lik majoriteten som mulig er viktig for mange (Lauritsen & Berg, 2019).

For å belyse flyktningforeldrenes erfaringer i møte med norsk barnehage og hvordan samfunnsmessige strukturer både skaper muligheter og begrensinger for deltakelse i barnehagefellesskapet, kombineres to teoretiske rammeverk: akkulturasjon (Berry, 1997, 2005) og begreper om habitus, kulturell kapital og symbolsk makt (Bourdieu, 1977, 1996; Bourdieu et al., 2006; Bourdieu & Wacquant, 1995). Bourdieus (1996) teoretiske rammeverk anvendes for å studere flyktningforeldrenes perspektiver og hvordan de opplever sosiale strukturer på samfunnsnivå som skapes og reproduseres av barnehagen. Berrys (2006) perspektiv bidrar til å fange flyktningforeldrenes akkulturasjonsprosesser, altså deres mestingsstrategier i møte med barnehagens sosiale strukturer. Akkulturasjon har fokus på individers og grupperes ulike mestingsstrategier i møte med nytt land og kultur. I slike prosesser er mottakerlandet (her: Norge) av stor betydning.

---

1 «Minoritet betyr mindretall, og brukes om en folkegruppe som utgjør et mindretall av et lands befolkning. Betegnelsen brukes også om marginaliserte grupper, som historisk eller i dag, har en underordnet posisjon i samfunnet (Bufdir, u.å.).

Artikkelen er strukturert på følgende måte: Først gjøres det rede for relevant forskning på foreldreskap, omsorg og oppdragelse hos minoriteter fra skandinavisk kontekst, før det teoretiske rammeverket og metodisk tilnærming i studien presenteres. Funnt og analyse blir deretter presentert, etterfulgt av diskusjon av studiens resultater. Avslutningsvis gis det noen oppsummerende kommentarer om studiens funn og begrensninger, og implikasjoner for praksis og videre forskning.

Foreldreskap hos innvandrere, flyktninger og minoriteter

Barnehager i Skandinavia deler en rekke fellestrekk omtalt som den skandinaviske barnehagemoden. Omsorg og foreldreskap er både et privat og offentlig anliggende, og en viktig del av det å gjøre barn til framtidige samfunnsborgere (Jensen, 2009) som kan stå i kontrast til ikke-vestlige kulturer der omsorg og foreldreskap hovedsakelig er et privat anliggende (Jávo, 2010). Studier fra Skandinavia er derfor vurdert som mest relevant for studien. Bakteppet for institusjonell organisering av barneomsorg i vestlige samfunn reflekterer en sosial endring med vekt på individuell tilhørighet, der kollektive tilhørigheter må vike til side (Studsrod & Tuastad, 2017). To særtrekk er her framtrepende: (1) det offentliges tilstedeværelse og (2) høy grad av tillit både mellom samfunnsborgerne og til samfunnsinstitusjonene (Hernes & Hippe, 2007; Wollebæk & Segard, 2011, se også Beck et al., 1994). Verdier om barns beste, likhet mellom kjønnene og barns selvbestemmelse kan være svært ulike på tvers av kulturer (Aadnesen, 2015).

Implisitte og tause forventninger, forskjellige normer og oppførsel og en pedagogisk praksis med lite rom for ulike normer og forståelse av foreldreskap, barndom og synet på barn, vil kunne påvirke relasjonen mellom flyktningeforeldrene og barnehagepersonalet (se f.eks. Bundgaard & Gulløv, 2008; Lund, 2022). Studier av flyktninger generelt (i Norge) kan grovt deles inn i tre kategorier: studier av flyktnings traumer, kulturforskjeller og foreldreskap. Studiene til Bergset (2020), Erstad (2015), Friberg og Bjørnset (2019), Nadim (2015) og Smette og Rosten (2019) er eksempler på den siste kategorien. Selv om ikke alle studiene er fra barnehagekonteksten er de likevel relevante fordi de viser hvordan det å ha andre kulturelle modeller for foreldreskap enn det som er vanlige i Norge oppleves.

I artikkelen er forskning som omhandler etniske og religiøse minoriteter inkludert. Nasjonale minoriteter er ekskludert. Forskning om minoritetsforeldres møter med hjelpeapparatet viser at mange uttrykker bekymringer for sine barn og et krysspress mellom egen kultur og majoritetskulturen (se Aarset & Bredal, 2018; Aarset & Sandbæk, 2009; Aarseth, 2018). Minoritetsforeldre, herunder flyktninger, kan som gruppe oppleve motstridende aspirasjoner på vegne av sine barn (Smette & Rosten, 2019). Studier av flyktninger i Europa viser til at flyktnings møte med offentlige institusjoner er viktig for tilhørighetsfølelse og myndiggjøring i det nye samfunnet (Van Laere & Vandenbroeck, 2017; Vandenbroeck et al., 2009). Flere forskere peker også på at barnehagens kommunikasjon med minoriteter

(inkludert flyktninger), både barn og foreldre, synes å ha preg av informasjon framfor dialog, og at språkbarrierer skaper utfordringer i foreldresamarbeidet (De Gioia, 2003; Kultti & Samuelsson, 2016; Palludan, 2007). Studien presentert i denne artikkelen plasserer seg innenfor foreldreskap og kulturelle modeller, og kan være et forskningsbidrag i så måte. Forskningsgjennomgangen kan tyde på at det er behov for flere empiriske studier av flyktningforeldres erfaringer i møte med utdannings- og velferdsinstitusjoner som barnehagen, som kan vise både dybde, bredde og variasjon knyttet velferdsinstitusjoners samarbeid med denne foreldregruppen. Artikkelen adresserer et viktig anliggende for flerkulturelt arbeid og gir en dypere forståelse av hva det vil si å møte (norsk) barnehage for første gang. Flyktningforeldrenes erfaringer som utforskes i artikkelen kan gi verdifull kunnskap om barnehagen sett utenfra, hvilke forhold foreldresamarbeidet fremmer og hemmer inkludering og anerkjennelse. I det følgende gjøres rede for studiens teoretiske rammeverk, før metode, resultat og diskusjon presenteres.

Kulturell kapital, sosiale strukturer og individuelle endringsprosesser

Flyktningforeldres oppfatninger og erfaringer ses i lys av teori om symbolsk makt, habitus, sosial og kulturell kapital (Bourdieu, 1977, 1996; Bourdieu et al., 2006; Bourdieu & Wacquant, 1995) og perspektiv på akkulturasjon (Berry, 1997, 2005). I Bourdieu et al.s (2006) teoretiske perspektiv ses den sosiale verden som et system av sosiale strukturer, grupper og klasser, og symbolske systemer som språk og forestillinger. Sosiale rom (felt) fungerer symbolsk og inneholder symbolsk makt som fungerer som klassifikasjonssystem (Bourdieu, 1977). Barnehagen kan dermed forstås som *et sosialt rom* eller *felt* der interaksjoner og relasjoner mellom mennesker med makt i form av økonomisk, kulturell, sosial og symbolsk kapital møtes. Kapital kan bli aktivert som gyldig og som verdifull kunnskap og verdier innenfor et gitt sosialt rom eller felt. Flyktningforeldre har ulike erfaringsbakgrunner (utdanning, arbeidserfaring, sosioøkonomisk status og nasjonalitet) fra hjemlandet. I studien er det imidlertid deres felles status som flyktninger i Norge som er i fokus for analysen og i diskusjon av funn. Flyktningforeldrenes og barnehagepersonalets sosiale posisjoner i sosialt rom (her: barnehagen), som minoritet og majoritet og ulik habitus, påvirker deres oppfatninger, forståelser og tanke- og handlemåter og tilgangen til kulturelle kapital og dermed også interaksjonen mellom dem (Bourdieu, 1977; Bourdieu et al., 2006). *Habitus* forstås her som summen av det levde liv, og vil være ulik for flyktningforeldrene og barnehagepersonalet. Hva som betraktes som gyldig kapital i barnehagen, hva tilgang eller mangel på tilgang til gyldig kapital gjør med relasjonen og interaksjonen mellom barnehagepersonalet og flyktningforeldrene, er tema som diskuteres i artikkelen.

Måten flyktninger blir møtt av velferdsinstitusjoner som barnehagen, er sentralt for å forstå ulike individers og gruppers akkulturasjonsprosesser. *Akkulturasjon* beskriver prosessen flyktninger gjennomgår i møte med et nytt land og kultur, forståelsen av flyktingers

migrasjons- og mestringsprosesser. Akkulturasjon kan knyttes til begrepene enkulturasjon og sosialisering (Fandrem, 2011). *Enkulturasjon* kan beskrives som «å bli svøpt» inn i en kultur (Herskovits, 1949). Når individer migrerer til et nytt land vil de lære at noe kan gjøres på andre måter, kalt *resosialisering* (Kipperberg, 2015). Resosialisering innebærer deltakelse og forståelse for væremåter, normer og tankemåter i samfunnet man har migrert til.

Akkulturasjon er gruppers og individers ulike strategier for mestring og rommer ulike endringer som oppstår i kultur møter (Berry, 1997, 2005). Akkulturasjon som perspektiv peker på bearbeidende faktorer i tilpasningsprosessen flyktninger gjennomgår i møte med et nytt land (Berry, 2005). Hvordan flyktninger i blir møtt i mottakerlandet (her: Norge) er betydningsfullt for integrasjonsprosessen med ulike tilpasningsstrategier – *assimilering*, *integrering*, *separasjon* og *marginalisering* (Berry, 2005). Flyktningforeldrenes erfaringer med barnehagen kan dermed gi viktig kunnskap om tilpasningsprosesser i et nytt samfunn, og om barnehagens rolle som inkluderingsarena i slike prosesser. Å anvende flere teoretiske perspektiver gjør det mulig å undersøke kompleksiteten i flyktningforeldrenes erfaringer i møte med barnehagen, der både strukturelle samfunnsmessige mekanismer og mestringsstrategier trekkes inn i analysen.

Metode, datamateriale og analysestrategi

Studien har et induktivt, fortolkende og sosiokonstruktivistisk forskningsdesign. Artikkelen bygger på datamateriale fra kvalitative, semistrukturerte intervjuer med 12 flyktningforeldre, både kvinner og menn, og observasjonsmateriale fra hente- og bringesituasjoner i barnehagen. Studien undersøker flyktningforeldres erfaringer med samarbeidet og møtet med barnehagen, med datamateriale fra deltakende observasjon og semistrukturerte intervjuer med flyktningforeldre. Rekruttering av informanter ble gjort gjennom introduksjons-senter for flyktninger i en vestnorsk utkantkommune. Alle har ikke-vestlig bakgrunn (se tabell 1), flyktningstatus og relativt kort botid i Norge (1–3 år), og er deltakere i obligatorisk kvalifiseringsprogram for flyktninger.² Å ha barna sine i barnehagen er dermed ikke et individuelt valg, men en nødvendighet og en form for tvang. Oversikt over utvalget av flyktningforeldre (figur 1):

---

2 Lov om introduksjonsordning omfatter nyankomne utlendinger mellom 18 og 55 år som trenger grunnleggende kvalifisering. Loven omfatter de som har fått innvilget asyl, har kommet som overføringsflyktning eller har fått oppholdstillatelse på grunn av behov for beskyttelse. Introduksjonsordningen tar sikte på å gi grunnleggende ferdigheter i norsk, gi grunnleggende innsikt i norsk samfunnsnivå, forberede til deltakelse i yrkeslivet, er fulltid, og inneholder norskopplæring, samfunnskunnskap og tiltak som fører til videre opplæring eller arbeidsaktivitet. Programmet varer normalt i to år, og er basert på en samarbeidsavtale mellom kommunen og Nav (Integreringsforskriften, 2020).

Tabell 1. Informanter – flyktningforeldre

Nasjonalitet	Pseudonym	Kjønn	Antall	Samlet
Syrisk	<i>Zilan, Marwa, Haya, Zahra</i>	Kvinner	4	6 kvinner og 6 menn, ett foreldrepar
Somalisk	<i>Isir</i>	Kvinne	1	Alle har ikke-vestlig bakgrunn
Eritreisk	<i>Dia</i>	Kvinne	1	Mellom 1–2 barn i barnehage, noen har også skolebarn
Syrisk	<i>Adnan, Bashar, Kadnan, Mustafa, Mohamad</i>	Menn	5	Alle er flyktninger i obligatorisk kvalifiseringsprogram med kort botid (1–3 år)
Kurdisk	<i>Aram</i>	Mann	1	
			12	

Intervjumaterialet er transkribert og lest flere ganger, fargekodet, systematisert og analysert ved hjelp av programmet NVivo og markørpenner i Word. I intervjuer der tolk ble benyttet, ble kun det som ble formidlet på norsk transkribert. Fra intervjuene der tolk ikke ble benyttet, er framstillingen av informantenes utsagn i enkelte tilfeller endret grammatisk for å gjøre teksten mer lesbar og forståelig, men uten at meningsinnholdet er endret.

Hovedfokus er rettet mot meningsinnholdet i informantenes fortellinger og felles trekk på tvers av materialet. Materialet er analysert tematisk ved å bruke Braun og Clarkes (2006) analysestrategi i seks steg: (1) gjennomlesning av intervjuene, (2) koding av materialet, (3) analyse på bakgrunn av frambrakte koder, (4) kritisk gjennomgang av kodene, (5) ny gjennomlesning av transkripsjonene, og (6) skrive ut funn og analyse. I analysen og kodingen av materialet ble hovedtema i intervjuguiden (se vedlegg 1) brukt som utgangspunkt: (1) hverdagsliv og kontakten med barnehagen og (2) referanserammer og verdier. Fellestrekk avdekket på tvers av materialet i steg 2 og 3 kan knyttes til *verdier* og *oppfatninger* om foreldreskap og barndom, og til *erfaringer* med samarbeidet med barnehagen og møtet med en ny kultur: (1) utfordringer som språkbarrierer i kommunikasjon med og i møter med barnehagen, (2) foreldrenes erfaringer med barnehagepersonalet og (3) fokus på å integrere seg. Materialet viser også individuelle variasjoner som kan knyttes til flyktningforeldrenes ulike bakgrunner og migrasjonserfaringer. Fokus for analysen av materialet har imidlertid vært det som er felles. I kodingen av materialet er utsagn sortert etter hovedtema og meningsinnhold, og deretter utviklet til følgende analysekategorier (se vedlegg 2): (1) *Kommunikasjon og samarbeid*, (2) *Tillit og trygghet*, og (3) *Å lære norskhet og foreldreskap*.

Etiske betraktninger

Forskerens ståsted vil påvirke det forskeren ser eller ikke ser. I tillegg vil finnes det blindsoner. Etiske grunnlagsdiskusjoner er derfor viktig og nødvendig i alt forskningsarbeid. Rekruttering av foreldre med minoritetsbakgrunn, som kan ha språklige og kulturelle barrierer, mistillit og usikkerhet, kan stille forskere overfor særlige etiske problemstillinger og utfordringer. Etiske sider er ivaretatt ved innhenting av skriftlig informert samtykke (deltaelse, bruk av lydopptak og bruk av materialet i forskning). Taushetsplikten er ivaretatt ved

sikker oppbevaring av notater og lydopptak. Alle data er anonymisert, og lydfilene vil bli slettet når avhandlingen er ferdigstilt og godkjent. Søknad til Norsk senter for forskningsdata (NSD) er godkjent og utarbeidet i tråd med NSDs forskningsetiske retningslinjer.

Når sårbare grupper deltar i forskning er det imidlertid en etisk problemstilling hvorvidt de opplever muligheten til si nei til deltakelse. Om frivilligheten er reell kan handle om hvem som spør om deltakelse og hvordan informasjonen gis. For å sikre god informasjon om hva deltakelsen i forskningen innebar ble flyktningkonsulenten ved introduksjons-senteret brukt som portåpner og tolk. Flyktningkonsulenten hadde syrisk bakgrunn og snakket arabisk, i likhet med alle informantene i studien. Fordi han snakket samme språk og kom fra samme land som de fleste av flyktningforeldrene (Syria), kunne han gi avklaringer og sikre at informasjon om deltakelse var forstått. Forarbeidet knyttet til informert samtykke og orientering om forskningsprosjektet, viste seg både nyttig og nødvendig for kontakten med feltet og informantene, samt til forhandlinger om tilgang (Riese, 2019). I analysearbeidet har jeg etterstrebet refleksivitet og framstilling av informantenes stemmer på en etisk forsvarlig måte (Klykken, 2021, s. 13).

I tillegg til forarbeidet til intervjuene møtte jeg flyktningforeldrene i bringe- og hentesituasjonen i barnehagen.³ Alle foreldreintervjuene ble gjennomført på introduksjonssenteret.⁴ Jeg vurderte det slik at dette var et sted de følte seg trygge og som dermed var godt egnet. Halvparten av intervjuene ble gjennomført med tolk, den andre halvparten uten. Intervjuer uten tolk ble gjennomført på norsk. For å minske påvirkning og asymmetri i relasjonen mellom meg som forsker og mellom tolk og intervjuobjekt, ble telefontolkning valgt. Tolk ble innhentet gjennom en profesjonell tolketjeneste (Noricom).

Flyktningforeldrenes fortellinger må i tillegg ses i lys av min forskerrolle som utenforstående forsker, hvit, norsk og majoritet. Både min majoritetsstatus og intervjusituasjonen kan ha likhetstrekk med asylprosessen de har vært igjennom. Erfaring fra asylprosessen kan ha ført til at flyktningforeldrene opptrådte formelt og korrekt, holdt tilbake informasjon og egne meninger, og fortalte meg det de antok jeg ville vite (Berry, 2005; Kalkman & Kibsgaard, 2019; Lidén, 2017). Min forskerposisjon og tilstedeværelse i barnehagen i hente- og bringesituasjoner kan også ha bidratt til at flyktningforeldrene holdt uenigheter tilbake, i frykt for at det de sa i intervjuene kunne bli formidlet videre til barnehagepersonalet og i frykt for at tilliten kunne bli svekket. Ifølge Qureshi (2009) finnes det en rekke rapporter om hvordan profesjonelle diskriminerer minoriteter på bakgrunn av fordommer på etnisk grunnlag, samt manglende forståelse og mistenkeliggjøring i møte med

---

3 Se Lund (2022) for mer informasjon.

4 Alle norske kommuner som tar imot flyktninger, har en plikt til å tilby obligatorisk kvalifiseringsprogram for flyktninger. Obligatorisk introduksjonsprogram består av norskopplæring og samfunnskunnskap. De fleste kommuner har et introduksjonssenter for flyktninger hvor undervisning og oppfølging av flyktningene skjer.

mennesker fra andre land og kulturer. Samtidig kan min tilstedeværelse i barnehagen også ha gjort foreldrene mer avslappet fordi jeg ikke var helt ukjent for dem.

Ifølge Serrant-Green (2011) kan minoriteters erfaringer være i majoritetens *blindsoner*. Bevisstgjøring av hvordan min posisjonering som hvit, etnisk majoritet har påvirket mine valg og tolkninger er derfor viktige metodiske refleksjoner. I intervjusituasjonen fikk informantene snakke mest mulig fritt. Jeg unngikk ledende spørsmål og la vekt på dialog i samtalen. I den grad det var mulig, inntok jeg en mindre aktiv rolle som forsker. *Asymmetri* i relasjonen mellom meg som forsker og informantene ble likevel en kommunikasjonsmessig utfordring, hvor jeg i større grad enn ønsket måtte stille flere oppfølgingsspørsmål og innta en mer aktiv forskerrolle (Tjora, 2017).

Strukturelle mekanismer kan opptre sammen og posisjonere informantene i barnehage- og samfunnskonteksten. Forskning må derfor unngå å legitimere sosiale modeller og reproduksjon av eksisterende (og symbolske) ulikheter mellom sosiale grupper, som symbolsk hegemoni. Men forskere har også et ansvar for å avdekke og å peke på sosiale forskjeller som finnes som følge av kulturell og symbolsk kapital (Jobst & Skrobanek, 2020, s. 10). Refleksivitet rundt slike mekanismer og egen forskerposisjon har vært i fokus gjennom hele forskningsprosessen.

Funn

Studiens formål var å undersøke flyktningforeldres erfaringer med møtet med norsk barnehage og deres opplevelser av inkludering og anerkjennelse i barnehagefellesskapet. Studien har fokus på flyktningforeldrenes *felles* erfaringer knyttet til kommunikasjon i samarbeidet. Analysen av funn baserer seg på flyktningforeldrenes erfaringer fra det *uformelle* foreldresamarbeidet i daglige møter, i hente- og bringesituasjoner og i samtaler, og i mindre grad om de formelle rutinene for barnehagens foreldresamarbeid. I det følgende presenteres studiens hovedfunn med basis i analysekategoriene (1) *Kommunikasjon og samarbeid*, (2) *Tillit og sikkerhet*, og (3) *Å lære norskhet og foreldreskap*.

Den nye hverdagen krever at flyktningforeldrene går på skole. Å sende barna i barnehagen er dermed ikke et individuelt valg, men en nødvendighet for deltakelse i obligatorisk kvalifiseringsprogram for flyktninger og retten til introduksjonsstønad (i Norge). For mange av flyktningforeldrene var barnehage også ukjent og nytt. Et fellestrekk på tvers av materialet er flyktningforeldrenes fortellinger om et barnehagepersonale kjennetegnet av vennlighet og respekt, og erfaringer med språkbarrierer og manglende forståelse av kulturelle koder. Tillit til barnehagens omsorg for barna, så vel som frykt for sikkerheten i barnehagen, er også et tema som går igjen. I samtaler om framtidsdrømmer framhever flyktningforeldrene at de må «bli norske», og de ser på utdanning som nøkkelen til en god framtid i Norge.

Kommunikasjon og samarbeid

Flyktningforeldrenes migrasjonshistorier handler alle om møter med det nye samfunnet og en ukjent kultur. Møtet med barnehagen beskrives av alle i studien som utfordrende og forvirrende, med språkbarrierer og misforståelser. Kun et fåtall av flyktningforeldrene hadde erfaringer med barnehage fra før, og flere forteller om lite eller ingen kunnskap om hvordan en (norsk) barnehage fungerer, uklare og utydelige forventninger til dem som foreldre, og opplevelse av usikkerhet og forvirring. Noen sier at også de har vært redde: «Jeg liker at barnet mitt trives, men noen ganger er jeg litt redd» (Dia, eritreisk mor).

På spørsmål om hvordan de opplever kommunikasjonen med barnehagepersonalet sier flere at de har «god kontakt» og at de «diskuterer». Selv om flyktningforeldrene forteller at de diskuterer med barnehagepersonalet handler «diskusjonene», slik jeg tolker det, som oftest om hva de må skaffe av seg av klær og utstyr, og om samtaler om ting de ikke forstår, om misforståelser, og sjeldnere om uenigheter. Zilan, en syrisk mor, beskriver det slik: «Men hver gang var det feil. Til slutt viste en ansatt at det ikke var mange klær hun mente, men ull. Hun viste meg en ulltrøye, ba meg kjenne på den, og skrev på en lapp hvor jeg kunne kjøpe ull.»

Flere uttrykker også et stort behov for å snakke med personalet om andre ting enn det praktiske, men at barrierer som sjelden tilgang på tolk og dårlig språkkunnskaper i norsk skaper utfordringer: «Vi får tolk, men bare 3–4 ganger i året. Da kan vi ta opp vanskelige ting og snakke med barnehagepersonalet skikkelig. Men ofte er det jo ting vi ikke kan vente med» (Mohamad, syrisk far). Trass barrierer uttrykker de fleste at de er fornøyde og beskriver en god relasjon med barnehagen:

Vi har god kontakt med personalet i barnehagen. Vi hadde et godt møte i begynnelsen av året, og på slutten av året. Og de informerer oss om det ungene opplever, eller hva som skjer i barnehagen. Vi trives veldig godt. Og de sender melding eller ringer, dersom noen av ungene er blitt syke i barnehagen eller sånn. (Zahra, syrisk mor)

Flyktningforeldrenes beskrivelser av foreldresamarbeidet handler om positive erfaringer så vel som utfordringer i møte med barnehagen; enten det handler om språklige barrierer eller manglende forståelse av forventninger til dem som foreldre, og muligheten til å kunne snakke med personalet om andre ting enn det praktiske som hva som er viktig for dem, og oppfatninger om barn og oppdragelse, som Mohamad sier over. Barrierer som sjelden tilgang på tolk og dårlige språkkunnskaper i norsk har for flere vært kilde til misforståelser, som i noen tilfeller har skapt utfordringer i samarbeidsrelasjonen mellom flyktningforeldrene og barnehagen.

Tillit og sikkerhet

På spørsmål om hva deres oppfatninger om «en god barnehage» er, vektlegges tilliten de har barnehagepersonalet når det gjelder omsorgen for barna deres, men også at de har vært

redde for sikkerheten i barnehagen. Isir, en somalisk mor, beskriver det slik: «Jeg liker at barnet mitt trives, men noen ganger er jeg litt redd. Men det var før. Da visste jeg ikke hvordan barnehage fungerte, men nå går det fint. Min datter er glad når jeg kommer i barnehagen.» Utryggheten flyktningforeldrene opplever kan både kobles til deres erfaringer med barnehage, slik sitatet til Isir illustrerer, men også til andre oppfatninger knyttet til barndom, foreldreskap og forventninger til barnehagens rolle, slik Marwas ønske om overvåking kan være et uttrykk for. Isir, som forteller om hvordan hun først var redd, men nå føler seg trygg, viser resosialiseringsprosessen flyktningforeldrene går igjennom, der oppstarten i barnehagen beskrives som utfordrende, men som oppleves lettere når de kjenner kulturen, barnehagens normer og regler bedre og kan bedre norsk.

Spenninger mellom utrygghet, tillit og respekt, kan forstås i lys av akkulturasjonsprosessen de befinner seg i. De skal etablere seg på nytt, lære språk og kultur etter å ha vært på flukt – mye kan være nytt og fremmed. Selv om flyktningforeldrene i studien sier de er fornøyde med kontakten de har med barnehagen, er det flere som framhever skepsis knyttet til sikkerheten i barnehagen:

Marwa: Etter at jeg hørte om disse ulykkene som skjedde i en barnehage i nabokommunen. Misbruk av mindreårige barn og dette barnet som ble kvelt, det har gjort meg veldig urolig. Jeg ønsker at det skal være overvåking fordi jeg mener at det kan bli brukt for barnas sikkerhet. Hvis man da spør om hva som er best, og hvordan man kan forandre ting i forhold til sikkerhet og trygghet. For meg som mor, så føler jeg at det er bedre når det er en overvåking.

Intervjuer: Har du tatt dette opp med barnehagen? At du ikke føler deg trygg eller ikke blir hørt?

Marwa: At jeg skal ta opp og fortelle barnehagen at de burde eller skal sette opp overvåkingskamera, det kommer aldri ut av meg. Fordi da blir det en tillitssak og da har jeg formulert at jeg ikke har tillit til dem og det vil være veldig vanskelig. Det kommer aldri til å skje at jeg forteller dem om det. (Marwa, syrisk firebarnsmor)

Frykt og usikkerhet, som det Marwa beskriver over, kan også knyttes til forventninger til barnehage som institusjon, tilliten til offentlige institusjoner og oppfatninger om lek og risiko; hva barn kan få lov til og hva de kan mestre. Utryggheten flyktningforeldrene forteller om må i tillegg ses i lys av en ulykke i en barnehage omtalt i media, der rutinesvikt hos barnehagepersonalet førte et barnedødsfall.

Som følge av en rekke faktorer som ulike barnesyn, foreldreskap, erfaringer og forholdet til offentlige velferdsinstitusjoner som barnehage og skole, kan barnehagens sikkerhet settes under tvil og føre til at tilliten svekkes. Det norske samfunnets høye grad av tillit fra samfunnets medlemmer til at institusjoner og profesjonsutøvere (i barnehagen) vil det beste for barn, kan dermed stå i kontrast til barnehage og skole i hjemlandet:

Jeg er ikke vant til at andre skal passe på mine barn. I starten var jeg veldig usikker og redd. Jeg visste ikke hva de forventet og var redd barnet mitt skulle bli skadet, men nå er jeg trygg på at barnehagen tar godt vare på barna mine. (Haya, syrisk mor)

Samarbeidsrelasjoner mellom flyktningforeldrene og barnehagepersonalet framstår i intervjuene som tosidig, som gode relasjoner og som spenninger. Foreldrene uttrykker tillit til barnehagepersonalet, at de er fornøyde og opplever respekt, slik både Haya og Isir forteller. Samtidig viser funn at flyktningforeldre uttrykker skepsis og uro, at de kan holde informasjon tilbake i frykt for tap av tillit, slik Marwas fortelling er et eksempel på, eller at de har vært redde og usikre på grunn av manglende innsikt om forventninger fordi de ikke har erfaring med barnehage, slik Isir forteller.

Å lære norskhet og foreldreskap

Hvordan minoriteter blir møtt av velferdssamfunnet i barnehage og skole, kan være av avgjørende betydning for identitetsutvikling og tilhørighet. På spørsmål knyttet til fremtiden er det å integrere seg i det nye samfunnet, lære seg «å bli norsk», viktig i deres vurdering av som kan gi god framtid. Adnan, en syrisk far, sier dette om familiens framtid i Norge: «Vi må gjøre sånn som norske, gå på tur og sånn, integrere oss, sånn at vi kan få et godt liv i Norge.» Å komme til et nytt og fredelig land etter kanskje år på flukt, kan for mange oppleves som selve drømmen. Mange vil likevel oppleve at det er både utfordrende og anstrengende å skulle lære seg et nytt språk, nye skikker og kultur:

Jeg mener at vi trenger litt tid til å bli vant til det livet her i Norge, med det været og det samfunnet. Barna må være i barnehage og på skole. Og det er så mye regler vi ikke kan, som hvilke klær de må ha i barnehagen. Nordmenn er mye ute og veldig opptatt av ullklær. (Aram, kurdisk far)

I den nye konteksten må flyktningforeldre balansere mellom ulike verdigrunnlag mellom ny kultur (norsk) og sin egen, en balansegang som for mange kan oppleves fylt av spenninger og motsetninger. Flyktningforeldrene er opptatt av at barna skal lære norsk kultur og språk som skal sikre dem en god framtid i Norge, men vektlegger også at barna må lære om egen kultur:

Og vi er opptatt av å lære ungene våre hvordan reglene er i dette landet [Norge]. Hva som er riktig for kulturen vår. Og hva som er viktig her i landet. Hvordan det er med vår religion og hvordan de skal vise respekt til andre religioner og andre personer. Vi prøver å gi et godt liv til barna. (Kadnan, syrisk far)

På spørsmål om hva de mener er «gode foreldre» framheves ulikheter mellom eget og norsk foreldreskap som kontraster. Flere synes at norske foreldre er litt slappe og bruker mye tid og penger på barna sine, og de synes at norske barn er bortskjemte. Zilan, en syrisk mor,

formulerer det slik: «Vi diskuterer om oppdragelse, men jeg er ikke enig alltid. Jeg mener vi må være litt strenge med barn. Ikke smile og si ja til barna hele tiden.» Dette framheves også av to syriske fedre. Bashar: «Vi har mer disiplin og er strenge. Norske foreldre synes jeg er litt slappe og ettergivende. Ja, norske barn synes jeg er bortskjemte.» Mustafa: «Vi er kanskje litt mer opptatt av disiplin. Norske foreldre er ikke så strenge.»

I møte med barnehagen kommer ulike oppdragerstiler og verdier knyttet til både barnesyn og oppdragelse til uttrykk. Selv om foreldrene kommer fra ulike land er det likevel et fellestrekk at de opplever norsk oppdragelse som slappere med liten grad av disiplin, samtidig som de framhever betydningen av norskhet for å kunne bli integrert som viktig for en god framtid i Norge. I det følgende vil jeg diskutere flyktningforeldrenes erfaringer, slik de kommer til uttrykk i intervjuene, i lys av institusjonaliserte barnehagepraksiser, forhandlinger om foreldreskap, identitetsutvikling og inkludering i barnefellesskapet.

Diskusjon

Studiens målsetting var å undersøke hvordan flyktningforeldre erfarer møtet med (den norske) barnehagen og hvilke forhold i foreldresamarbeidet som bidrar til inkludering og anerkjennelse. Her legges det til grunn felles erfaringer på bakgrunn av deres status som flyktninger i møte med barnehagen, og i mindre grad deres individuelle erfaringsbakgrunner (habituser) fra hjemlandet. Funn viser at flyktningforeldrene opplever anerkjennelse og respekt fra barnehagepersonalet, samtidig som analysen avdekker spenninger mellom egen kulturell bakgrunn, tilhørighet i den nye kulturen ved å «bli som nordmenn» og forhandlinger om gyldig foreldreskap i møte med (norsk) barnehage.

Forhandlinger om foreldreskap

Flyktningforeldrenes verdier, normer og oppfatninger om foreldreskap kan være ulik det de møter i Norge, og må kanskje endres i møte med ny kultur (Berry, 1997, 2005; Fandrem, 2011; Kalkman & Kibsgaard, 2019). I tillegg til å lære et nytt språk skal de også bli kjent med barnehagen som samfunnsinstitusjon, som har sin egen logikk og forventninger. Barnehagen er også en arena der forhandlinger om foreldreskap skjer. Norsk barnehage kan oppleves som fremmed med sin egen logikk og dels skjulte regler. Som flere av flyktningforeldrene i studien sier, stilles det både praktiske (riktige klær, matpakke o.l.) og implisitte forventninger om foreldreskap som ikke alltid er lett å forstå, som for eksempel at ull varmer bedre enn bomull, eller hva som er forventede leggetider, klær og matpakker.

Et fellestrekk i flyktningforeldrenes fortellinger er behovet for en trygg barnehage, at barna trives, og muligheten den gir til å lære norsk. Et flertall av foreldrene framhever også barnehagen som en viktig integrerings- og sosialiseringarena for både seg selv og

sine barn. Forskning fra skandinavisk kontekst om barnehagens rolle i inkluderingsarbeid, har imidlertid pekt på at barnehagen i liten grad klarer å oppfylle kravet til ivaretagelse og anerkjennelse av kulturelt mangfold, og at barnehagepersonalet opplever usikkerhet og mangel på kompetanse i møte med denne foreldregruppen. Forskingen viser også til pedagogiske praksiser med majoritetsnormen for foreldreskap og oppdragelse som dominerende, og et fravær av diskusjon og kritikk knyttet hvordan utdanningsinstitusjoner (som barnehagen) håndterer interkulturelle møter og diskusjoner om makt knyttet til tillit og status i slike møter (se bl.a. Lund, 2021; Lunneblad, 2017; Mikander et al., 2018; Palludan, 2007; Solberg, 2018; Sønsthagen, 2018).

Flyktningforeldrene er i en resosialiseringsprosess og navigerer i ukjent landskap; meningsskapelse som krever tid og forståelse. Hvordan mottakerlandets velferdsinstitusjoner møter flyktninger, vil være viktig for foreldrenes mestringsstrategier og meningsskapende prosesser (Berry, 2005). I tråd tidligere forskning opplever også flyktningforeldrene i studien at norskhet og norsk foreldreskap er viktig for å bli anerkjent (se f.eks. Bergset, 2020; Lund, 2021, 2022; Palludan, 2005). I lys av Berrys (2005) tilnærming kan dette forstås som starten på en akkulturasjonsprosess med integrasjon som mestringsstrategi, hvor forståelse av den nye kulturen står i forgrunnen og egen kultur bakgrunnen. Verdier og oppfatninger knyttet til oppdragelse, omsorg, barnesyn og foreldreskap kan her forstås som del av flyktningforeldrenes habitus og kulturelle kapital (Bourdieu, 1996). Flyktningforeldrenes opplevelser av usikkerhet om forventninger og barnehagens normer kan være knyttet til manglende språk, til manglende kunnskap om barnehage som velferdsinstitusjon, til andre kulturelle modeller for oppdragelse og omsorg, og/eller kulturell kapital som verdsettes som legitim innenfor barnehagen (se f.eks. Bourdieu, 1996; Bourdieu et al., 2006; Bourdieu & Wacquant, 1995; Jávo, 2010; Lidén, 2017; Van Laere & Vandebroek, 2017; Aarseth, 2018). Å bryte institusjonaliserte praksiser som barnehagen synes å domineres av, krever stor bevissthet, erfaring og kompetanse hos personalet. Å utvikle en dialogisk interkulturell praksis krever tid, fleksibilitet og daglig innsats fra barnehagepersonalet (Bergset, 2019; Lund, 2022; Norheim et al., 2022).

Flyktningforeldrene uttrykker også spenninger mellom positive opplevelser i møte med barnehagen og behov for anerkjennelse av egen kultur, slik flere av flyktningforeldrene trekker fram. I tråd med nyere forskning peker også funn fra denne studien på tid, fleksibilitet og språklig støtte og dialog som forhold i foreldresamarbeidet som kan fremme inkludering og anerkjennelse i interkulturelle møter (Lund, 2022; Norheim et al., 2022; Sønsthagen, 2018). Flyktningforeldrenes vekt på «å integrere seg» og «å forstå norsk kultur» kan fortolkes i lys av utdanningsinstitusjoners (som barnehagen) og samfunnets implisitte forventninger om «vellykket integrering av innvandrere» (Engebrigtsen & Fuglerud, 2009). Forstått på denne måten kan funn fra studien presentert i denne artikkelen tyde på at det gis lite rom for kulturell forskjellighet når det kommer til foreldreskap og i synet på oppdragelse i barnehagens møter med flyktningforeldre.

Å komme med kritikk mot barnehagens praksiser kan sette flyktningforeldrene i et dårlig lys; de kan bli sett på som «dårlige» innvandrere av barnehagen og samfunnet for øvrig (Engebrigtsen & Fuglerud, 2009). For flyktningfamilier vil det å skape seg et nytt liv, å delta og å «lære» den nye kulturen være viktig i starten av en akkulturasjonsprosess (Berry, 1997). Her vil det være betydningsfullt at flyktningforeldrene møtes av pedagoger som anerkjenner deres ressurser som foreldre, ikke bare deres «mangler», slik at mestringsstrategier som marginalisering, separasjon og assimilering unngås (Kalkman & Kibsgaard, 2019).

Institusjonaliserte barnehagepraksiser

Tillit til statlige institusjoner og institusjonaliserte former for omsorg i barnehagen og samfunnet ellers kan stå i opposisjon til flyktningforeldrenes omsorgsverdier og kulturelle modeller for oppdragelse og barnesyn (Ayon & Aisenberg, 2010; Jávo, 2010). Omsorg og oppdragelse kan oppfattes mer som en privatsak, og ikke noe offentlige institusjoner blander seg inn i (Glaser, 2018). Kulturelle normer og verdier er uttrykk for hva som er den dominerende og gyldige kulturen i samfunnet som en form for «kollektiv» historie eller habitus (Bourdieu et al., 2006). Flyktningforeldrenes framstillinger om samarbeidet med barnehagen og hva de framhever som viktig for et godt liv i Norge kan fortolkes i lys av verdier og praksiser som gir sosial gyldighet innenfor barnehagen. Å vurdere andres perspektiver og handlinger med egen kultur som målestokk for hva som er «riktig» og gis verdi, såkalt etnosentrisk perspektiv, kan virke hemmende for inkludering (Palludan, 2007; Solberg, 2018). I tråd med tidligere forskning speiler flyktningforeldrene i denne studien de verdier og forventninger til foreldreskap som synes å eksistere innenfor barnehagen, som å legge barna til rett tid, ha riktig matpakke, gå på tur, ha riktige klær og så videre. Majoritetsnormen for omsorg og foreldreskap forstått som norsk, vestlig foreldreskap, slik det kommer til syne i foreldrenes fortellinger, framstår som hegemoniske omsorgsdiskurser i barnehagen (se f.eks. Bundgaard & Gulløv, 2008; Lund, 2021, 2022; Palludan, 2005; Solberg, 2018; Sønsthagen, 2018).

Slik flyktningforeldrene beskriver det, framstår kommunikasjonen og foreldresamarbeidet som informativ og opplæringsorientert heller enn dialogisk, noe som kan tyde på liten grad av fleksibilitet, forståelse og støtte, forhold som flere forskere har framhevet som viktig for å fremme tilhørighet og anerkjennelse (se f.eks. Bergset, 2019; Lund, 2021, 2022; Solberg, 2018; Sønsthagen, 2018). Som studien til for eksempel Palludan (2007) viser kommuniseres det ulikt til barn (og foreldre) med minoritets- og majoritetsbakgrunn, med henholdsvis opplæringstone og utvekslingstone. Sønsthagens (2018) og Lunds (2021) studier viser tilsvarende funn.

Flyktningforeldrenes uttalelser som «*vi må bli som nordmenn og gjøre som dem*», kan tolkes som tegn på strategi for tilgang til deltakelse i barnehagefellesskapet. Tilhørighet og

anerkjennelse ved å søke etter «å bli norsk», er i tråd med hva blant annet Lauritsen og Berg (2019) fant i sin studie av barn og voksne med flyktningbakgrunn, som gjorde alt for å gli inn i fellesskapet og framstå så lik majoriteten som mulig.

Selv om flere framhever norske verdier knyttet til omsorg og oppdragelse som fremmede, eller kan være uenige med barnehagens normer og verdier, er det ingen som har konfrontert barnehagen om sine uenigheter. En slik fortolkning kan være noe av forklaringen på at Marwa opplever at mye står på spill, at hun vil unngå at det skal bli en «tillitssak» mellom henne og barnehagen i frykt for hvilke konsekvenser det kan få. Som flyktninger med barn og deltakere i obligatorisk introduksjonsprogram er de også avhengige av barnehageplass for å delta i kvalifiseringsprogrammet og retten til introduksjonsstønning (Integreringsforskriften, 2020). Min posisjon som utenforstående forsker, hvit og majoritet kan også ha bidratt til at flyktningforeldrene i liten grad uttrykte misnøye med barnehagen.

I en studie av pedagogiske lederes mangfoldskonstruksjoner blir minoritetsforeldre sett på som «gode foreldre» dersom de har «alt på stell», har «riktige klær og matpakker» og legger barna sine «rett tid» (Lund, 2021). Som et resultat av sin posisjon som flyktninger og med begrenset kunnskap om barnehagens normer (doxa) som «hva alt på stell» innebærer, har ikke flyktningforeldrene tilgang til den samme kulturelle kapital som majoritetsforeldre (Glaser, 2018; Lund, 2021). Barnehagens doxa og skjulte, samfunnsmessige maktstrukturer mellom personer og grupper med ulik tilgang på kulturell kapital, er dermed resultat av flyktningforeldres og majoritetsforeldres kroppsliggjorte erfaringer og habitus i møte med barnehagen (Bourdieu, 1996; Bourdieu et al., 2006). Barnehagen kan ses som et rom (felt) der forhandlinger om foreldreskap, resosialisering og akkulturasjon kan skje, men også arena for reproduksjon av samfunnsstrukturer og maktrelasjoner mellom minoritet og majoritet. Tilgangen til sosiale nettverk er en viktig del av tilegnelse og tilgang til kulturell kapital, og har betydning for utvikling av tilhørighetsfølelse (Bourdieu et al., 2006). Hvorvidt flyktningforeldrene i studien blir anerkjent som gode foreldre og får tilgang til barnehagens kulturelle kapital, vil dermed være avhengig av hvordan barnehagepersonalet og nærmiljøet møter flyktninger, samt hvilken tilgang de får til sosiale nettverk.

Flere forskere har pekt på at stor distanse mellom hjemmekultur og barnehage kan handle om andre forståelser eller manglende forståelse av norske kulturelle koder, uutnyttet potensial hos barnehagen for bedre tilrettelegging for at flyktningforeldre skal forstå hva som forventes av dem som foreldre til barnehagebarn, økt støtte og forståelse (se bl.a. Bakken, 2016; Glaser, 2018). Som flere av flyktningforeldrene i studien trekker fram, kan ull, parkdresser, turdag, barnehagerutiner og -logikk framstå som fremmed. Symbolsk kapital kommer her til uttrykk som «gode foreldre», fortolket som å ha kontroll på det praktiske i tråd med en felles institusjonalisert barnehagepraksis, og hegemonisk omsorgsdiskurs som gis verdi innenfor barnehagefellesskapet (Bourdieu, 1996).

Identitetsutvikling, anerkjennelse og inkludering

Ifølge Fangen (2006) er menneskers identitetsutvikling resultat av en pågående forhandlingsprosess der faktorer som relasjoner til venner, skole og barnehage, nærmiljø spiller inn. Forhandlings- og akkulturasjonsprosesser kan være krevende og komme til uttrykk som ulike strategier, som assimilering, marginalisering, integrering eller separasjon, avhengig av hvordan flyktningforeldre blir møtt, de relasjoner de klarer å etablere i det nye samfunnet og hvilke migrasjonserfaringer og habituser de har med seg (Berry, 2005; Fangen, 2006). I Berrys (2005) akkulturasjonsperspektiv er inkludering mest vellykket der en både ivaretar egen kultur samtidig som en tilpasser seg det nye samfunnet. I likhet med Vandenbroeck et al.s (2009) studie av flyktningemødres møter med offentlige institusjoner, er flyktningforeldrene i studien opptatt av hvordan barnehagen kan være en mulighetsarena for integrering for seg og sine barn; her kan de sosialiseres med andre barn, lære kulturen og majoritetsspråket. Funnene tyder også på at foreldresamarbeidet gir få muligheter for kontakt og ivaretagelse av egen kultur i møte med barnehagen, noe som kan virke hemmende i akkulturasjonsprosessen og føre til marginalisering. Vektleggingen av det norske bidrar lite til å støtte flyktningforeldrenes identitetsutvikling og framstår som hemmende for inkludering (Berry, 2005). Her kan kultursensitive praksiser som legger vekt på situasjon framfor kultur være en måte å imøtekomme dette behovet (se f.eks. Jávo, 2010; Lund, 2022; Qureshi, 2009; Zachrisen, 2017). Gjennom deltakelse i samfunnsinstitusjoner som barnehagen kan flyktningforeldrene gis muligheter til tilhørighet og identitetsutvikling, forutsatt at barnehagen legger til rette for fleksibilitet, støtte og åpenhet for ulike kulturelle modeller knyttet til foreldreskap og sørger for at skjult, taus kunnskap blir artikulert og tilgjengelig for flyktningforeldre.

Konklusjon

Innledningsvis stilte jeg følgende spørsmål: *Hvordan erfarer flyktningforeldre møtet og samarbeidet med norsk barnehage? Hvilke forhold i samarbeidet bidrar til tilhørighet og anerkjennelse?* Artikkelenes mål var å synliggjøre flyktningforeldrenes erfaringer med barnehagen, og hvilke faktorer i foreldresamarbeidet som kan bidra til inkludering og anerkjennelse. Som funn presentert i denne artikkelen viser, er flyktningforeldrene fornøyde med barnehagepersonalet, og de føler seg hørt og respektert. Flyktningforeldrenes erfaringer med foreldresamarbeidet viser også barnehagepraksiser med stor vekt på «norskhet» og «norsk foreldreskap», som kan tyde på mindre åpenhet for kulturell forskjellighet knyttet til foreldreskap og omsorg.

Fleksible praksiser, støtte og dialog, med flyktningforeldrenes perspektiver i sentrum, vil kunne gjøre spenninger lettere å håndtere og bidra til anerkjennelse og inkludering

(se Lund, 2022; Norheim et al., 2022). Som funnene fra studien viser, domineres barnehagen av praksiser som har vekt på norsk foreldreskap som eneste (og beste?) måten å være foreldre på, og avdekker samtidig skjulte strukturer og symbolsk makt i barnehagens møter med flyktninger (og minoriteter) som kan hemme inkludering og tilhørighet (Bourdieu, 1996). Som forskere har vi et ansvar for å unngå å konstruere og reprodusere sosiale skillelinjer mellom grupper gjennom å gi aksept for bestemte typer kulturell kapital, men heller se samfunn og kultur som foranderlige og åpne for forhandlinger (Jobst & Skrobanek, 2020). Som pekt på av Vandenbroeck et al. (2009) vil økt kunnskap om flyktnings møte med samfunnsinstitusjoner, som for eksempel skole og barnehage, kunne gi verdifull informasjon om hvordan flyktninger og innvandrere kan føle seg mer myndiggjort og inkludert i det nye samfunnet og synliggjøre deres forhandlinger.

Komplekse sammenhenger mellom individer og de strukturerende mekanismer forstått som *flytende integrasjon* åpner for å se integrasjonsprosesser som foranderlig. Dette fanger i større grad dynamikken i individers og gruppers identitetsutvikling, deres forhandlinger og motstand, samt praksiser og strukturer i et større samfunnsmessig langsiktig perspektiv (Skrobanek & Jobst, 2019). Mye forskning på minoriteter starter med det Prieur (2004, s. 10, min kursiv) kaller «den store fortellingen om statens bekymring for innvandrerne, der perspektiv på 'de andre' og 'de' [...] vurderes ut fra de problemer disse andre kan påføre oss». Forskningsbidraget presentert i denne artikkelen argumenter for behovet for å se på integrasjonsprosesser som en åpen prosess der flyktningforeldre sine perspektiver står i fokus. Integrasjonsprosesser som *flytende integrasjon* flytter det analytiske fokus fra det statiske og faste til det foranderlige, i et samspill mellom det personlige, sosiale og strukturelle (Skrobanek & Jobst, 2019).

Flyktningforeldrenes erfaringer med (norsk) barnehage presentert i denne artikkelen, peker på at det er behov for mer fleksibilitet knyttet til foreldreskap og pedagogiske praksiser og økt kultursensitivitet og fleksibilitet i møter mellom flyktningforeldre og barnehagen. For å få fram kulturell variasjon og kompleksitet i interkulturelle møter trengs det flere studier som kan synliggjøre bredden og dybden av gruppebaserte erfaringer og barnehagepraksiser i møte med flyktningforeldre.

Forfatteromtale

Hilde Hjertager Lund er ph.d. og førsteamanuensis ved Høgskulen på Vestlandet. Hun har vært ansatt ved lærerutdanningen ved samme institusjon siden 2014. Hun har erfaring fra skole, barnevern og arbeid med innvandrere og flyktninger, og fra Universitetet i Bergen. Forskningsinteresser er pedagogisk ledelse og kulturelt mangfold i barnehagen, utdanningsforskning, utdanningsledelse og etnografisk metode.

Referanser

- Ayon, C. & Aisenberg, E. (2010). Negotiating cultural values and expectations within the public child welfare system: A look at familismo and personalismo. *Child & Family Social Work*, 15(3), 335–344. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2206.2010.00682.x>
- Bakken, Y. (2016). Kræsjkurs i flerkulturell kompetanse – bra å vite for et godt samarbeid mellom barnehage og hjem. I V. Solbue & Y. Bakken (Red.), *Mangfold i barnehagen. Fra politisk vilje til flerkulturell virkelighet* (s. 49–70). Fagbokforlaget.
- Beck, U., Giddens, A. & Lash, S. (1994). *Reflexive modernisation: Politics, tradition and aesthetics in the modern social order*. Stanford University Press.
- Bergset, G. (2019). Kva styrer og kva styrker samspelet mellom barnehagepersonalet og foreldre? Ein studie om kommunikasjon mellom personale i barnehagen og fleirkulturelle foreldre med migrasjonsbakgrunn. *Nordic Journal of Comparative and International Education (NJCIE)*, 3(4), 49–64. <https://doi.org/10.7577/njcie.3334>
- Bergset, K. (2020). Parenting in exile: Narratives of evolving parenting practices in transnational contact zones. *Theory & Psychology*, 30(4), 528–547. <https://doi.org/10.1177/0959354320920940>
- Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied Psychology*, 46(1), 5–34. <https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.1997.tb01087.x>
- Berry, J. W. (2005). Acculturation: Living successfully in two cultures. *International Journal of Intercultural Relations*, 29(6), 697–712. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/j.ijintrel.2005.07.013>
- Bourdieu, P. (1977). *Outline of a theory of practice* (R. Nice, Overs.). Cambridge University Press.
- Bourdieu, P. (1996). *Symbolsk makt: Artikler i utvalg* (A. Prieur, Overs.). Pax.
- Bourdieu, P., Passeron, J.-C., Bundgård, P. F. & Esmark, K. (2006). *Reproduksjonen: Bidrag til en teori om undervisningssystemet*. Hans Reitzel.
- Bourdieu, P. & Wacquant, L. J. D. (1995). *Den kritiske ettertanke: Grunnlag for samfunnsanalyse* (B. N. Kvalsvik, Overs.; 2. utg.). Samlaget.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <http://dx.doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Bufdir. (u.å.). *Begreper og kunnskapsgrunnlag: Etniske og religiøse minoriteter*. https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Etnisitet/begreper_og_kunnskapsgrunnlag/
- Bundgaard, H. & Gulløv, E. (2008). *Forskel og fællesskab: Minoritetsbørn i daginstitution*. Hans Reitzels Forlag.
- De Gioia, K. (2003). *Beyond cultural diversity: Exploring micro and macro culture in the early childhood setting* [Doktorgradsavhandling]. University of Western Sydney. <http://handle.uws.edu.au:8081/1959.7/795>
- Engebriqtsen, A. & Fuglerud, Ø. (2009). *Kultur og generasjon: Tilpasningsprosesser blant somaliere og tamiler i Norge*. Universitetsforlaget.

- Erstad, I. (2015). *Here, now and into the future: Child rearing among Norwegian-Pakistani mothers in a diverse borough in Oslo, Norway* [Doktorgradsavhandling]. Universitetet i Oslo.
- Fandrem, H. (2011). *Mangfold og mestring i barnehage og skole: Migrasjon som risikofaktor og ressurs*. Cappelen Damm Forlag.
- Fangen, K. (2006). Assimilert, hybrid eller inkorporert i det etniske? Tilpasning og identifikasjon blant somaliere i Norge. *Sosiologisk tidsskrift*, 14(1), 4–33. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2928-2006-01-01>
- Friberg, J. H. & Bjørnset, M. (2019). *Migrasjon, foreldreskap og sosial kontroll* (Fafo-rapport 2019:1). <https://www.fafo.no/zoo-publikasjoner/fafo-rapporter/migrasjon-foreldreskap-og-sosial-kontroll>
- Glaser, V. (2018). *Foreldresamarbeid: Barnehagen i et mangfoldig samfunn* (2. utg.). Universitetsforlaget.
- Hernes, G. & Hippe, J. (2007). Kollektivistisk individualisme. I J. E. Dølvik, T. Fløtten, G. Hernes & J. M. Hippe (Red.), *Hamskifte. Den norske modellen i endring* (s. 319–346). Gyldendal Akademisk.
- Herskovits, M. J. (1949). *Man and his works: The science of cultural anthropology*. Alfred A. Knopf.
- Integreringsforskriften. (2020). *Forskrift til integreringsloven* (FOR-2020-12-15-2912). Lovdata. <https://lovdata.no/LTI/forskrift/2020-12-15-2912>
- Integrerings- og mangfoldsdirektoratet. (2021, 2. september). *Kommunens vedtak og planlegging*. <https://www.imdi.no/planlegging-og-bosetting/bosettingsprosessen/vedtak-planlegging/>
- Jávo, C. (2010). *Kulturens betydning for oppdragelse og atferdsproblemer: Transkulturell forståelse, veiledning og behandling*. Universitetsforlaget.
- Jensen, B. (2009). A Nordic approach to early childhood education (ECE) and socially endangered children. *European Early Childhood Education Research Journal*, 17(1), 7–21. <https://doi.org/10.1080/13502930802688980>
- Jobst, S. & Skrobaneck, J. (2020). Cultural hegemony and intercultural educational research – some reflections. I W. Baros, S. Jobst, R. Gugg & Th. Theuer (Red.), *Bildungsherausforderungen in der globalen Migrationsgesellschaft: Kritische Beiträge zur erziehungswissenschaftlichen Migrationsforschung* (s. 17–23). Peter Lang Publishing Group.
- Kalkman, K. & Kibsgaard, S. (2019). *Vente, håpe, leve. Familier på flukt møter norsk hverdagsliv*. Universitetsforlaget.
- Kipperberg, E. (2015). *Når verden banker på. Nye utfordringer for profesjonsutøvelse*. Fagbokforlaget.
- Klykken, F. H. (2021). Implementing continuous consent in qualitative research. *Qualitative Research*, 22(5). <https://doi.org/10.1177/14687941211014366>

- Kultti, A. & Samuelsson, I. P. (2016). Diversity in initial encounters between children, parents and educators in early childhood education. I K. Fischer, I. Kaschfi-Haude & J. Schneider (Red.), *Voices on participation: Strengthening activity-oriented interactions and growth in the early years and in transitions* (s. 140–152). EU Lifelong Learning Program.
- Lauritsen, K. & Berg, B. (2019). Familien i eksil – om å finne fotfeste i et nytt land. I K. Kalkman & S. Kibsgaard (Red.), *Vente, håpe, leve. Familier på flukt møter norsk hverdagsliv* (s. 23–37). Universitetsforlaget.
- Lidén, H. (2017). *Barn og migrasjon: Mobilitet og tilhørighet*. Universitetsforlaget.
- Lund, H. H. (2021). «De er jo alle barn» – Mangfoldskonstruksjoner i barnehagen. I R. Faye, E. M. Lindhard, B. Ravneberg & V. Solbue (Red.), *Hvordan forstå fordommer? Om kontekstens betydning – i barnehage, skole og samfunn* (s. 148–176). Universitetsforlaget. <https://doi.org/10.18261/9788215041261-2021-07>
- Lund, H. B. H. (2022). *Ulikhet, likhet og mangfold. Pedagogisk ledelse og foreldreskap i kulturelt mangfoldige barnehager* [Doktorgradsavhandling, Høgskulen på Vestlandet]. HVL Open. <https://hdl.handle.net/11250/3010994>
- Lunneblad, J. (2017). Integration of refugee children and their families in the Swedish preschool: strategies, objectives and standards. *European Early Childhood Education Research Journal*, 25(3), 359–369. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2017.1308162>
- Mikander, P., Zilliacus, H. & Holm, G. (2018). Intercultural education in transition: Nordic perspectives. *Education Inquiry*, 9(1), 40–56. <https://doi.org/10.1080/20004508.2018.1433432>
- Nadim, M. (2015). Kulturell reproduksjon eller endring? Småbarnsmødre med innvandringsbakgrunn og arbeid. *Nytt Norsk Tidsskrift*, 31(1), 15–24. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3053-2015-01-03>
- Norheim, H., Moser, T. & Broekhuizen, M. (2022). Partnerships in multicultural ECEC settings in Norway: Perspectives from parents and professionals. *Nordisk barnehageforskning*, 19(1), 40–60. <https://doi.org/10.23865/nbf.v19.228>
- Palludan, C. (2005). *Børnehaven gør en forskel*. Danmark Pædagogiske Universitets Forlag.
- Palludan, C. (2007). Two tones: The core of inequality in kindergarten? *International Journal of Early Childhood*, 39(1), 75–91. <https://doi.org/10.1007/BF03165949>
- Persson, S. & Broman, I. T. (2017). Early childhood education and care as a historically located place—the significance for parental cooperation and the professional assignment. *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, 3(2), 189–199. <https://doi.org/10.1080/20020317.2017.1352440>
- Pesch, A. M. (2018). *Å skape rom for flerspråklighet. En studie av diskursive vilkår for barnehagens språklige praksis med flerspråklige barn* [Doktorgradsavhandling, Norges arktiske universitet UiT]. UiT Munin. <https://hdl.handle.net/10037/12202>

- Prieur, A. (2004). *Balansekunstnere: Betydningen av innvandrerbakgrunn i Norge*. Pax.
- Riese, J. (2019). What is 'access' in the context of qualitative research? *Qualitative Research*, 19(6), 669-684.
- Qureshi, N. A. (2009). Kultursensitivitet i profesjonell yrkesutøvelse. I K. Eide, N. Qureshi, M. Rugkåsa & H. Vike (Red.), *Over profesjonelle barrierer, et minoritetsperspektiv i psykososialt arbeid med barn og unge* (s. 206–230). Gyldendal Akademisk.
- Serrant-Green, L. (2011). The sound of 'silence': A framework for researching sensitive issues or marginalised perspectives in health. *Journal of Research in Nursing*, 16(4), 347–360.
- Skrobanek, J. & Jobst, S. (2019). Liquid intergration. Thinking beyond conventional understanding. I S. V. Ryazantsev, M. N. Khramova & A. S. Maksimova (Red.), *Migration as a resource for socioeconomic and demographic development* (s. 307–321). Econ-Inform.
- Smette, I. & Rosten, M. G. (2019). *Et iaktatt foreldreskap. Om å være foreldre og minoritet I Norge* (NOVA-rapport 3/19). <https://hdl.handle.net/20.500.12199/1305>
- Solberg, J. (2018). Kindergarten practice: The situated socialisation of minority parents. *Nordic Journal of Comparative and International Education (NJCIE)*, 2(1), 39–54. <https://doi.org/10.7577/njcie.2238>
- Statistisk sentralbyrå. (2022a, 15. mars). *Barnehager: 12272: Minoritetsspråklige barn i barnehager 1–5 år (K) 2015–2021* [Statistikk]. <https://www.ssb.no/statbank/table/12272/>
- Statistisk sentralbyrå. (2022b, 7. juli). *Personer med flyktningbakgrunn* [Statistikk]. <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrere/statistikk/personer-med-flyktningbakgrunn>
- Studsrod, I. & Tuastad, S. (2017). *Barneomsorg på norsk: I samspill og spenning mellom hjem og stat*. Universitetsforlaget.
- Sønsthagen, A. G. (2018). «Jeg savner barnet mitt». Møter mellom somaliske mødre og barnehagen. *Nordic Journal of Comparative and International Education (NJCIE)*, 2(1), 55–71. <https://doi.org/10.7577/njcie.2289>
- Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3. utg.). Gyldendal.
- Van Laere, K. & Vandenbroeck, M. (2017). Early learning in preschool: meaningful and inclusive for all? Exploring perspectives of migrant parents and staff. *European Early Childhood Education Research Journal*, 25(2), 243–257. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2017.1288017>
- Vandenbroeck, M., Roets, G. & Snoeck, A. (2009). Immigrant mothers crossing borders: Nomadic identities and multiple belongings in early childhood education. *European Early Childhood Education Research Journal*, 17(2), 203–216. <https://doi.org/10.1080/13502930902951452>
- Wollebæk, D. & Segard, S. B. (2011). Sosial kapital – hva er det og hvor kommer det fra? I D. Wollebæk & S. B. Seegard (Red.), *Sosial kapital i Norge* (s. 25–49). Cappelen Damm Akademisk.

- Zachrisen, B. (2017). Kultursensitiv omsorg i barnehagen. *BARN – Forskning om barn og barndom i Norden*, 35(2–3). <https://doi.org/10.5324/barn.v35i2-3.3676>
- Aadnesen, B. N. (2015). Forståelser av barnets beste i et flerkulturelt barnevern i Norge. I E. Kipperberg (Red.), *Når verden banker på. Nye utfordringer for profesjonsutøvelse* (s. s. 235–249). Fagbokforlaget.
- Aarset, M. & Bredal, A. (2018). *Omsorgsovertakelser og etniske minoriteter. En gjennomgang av saker i fylkesnemnda* (NOVA-rapport 5/18). <https://hdl.handle.net/20.500.12199/5130>
- Aarset, M. F. & Sandbæk, M. L. (2009). *Foreldreskap og ungdoms livsvalg i en migrasjonskontekst* (ISF-rapport). <http://hdl.handle.net/11250/177529>
- Aarseth, H. (2018). Familie og intimitet i endring – sosiologiske perspektiver. *Fokus på familien*, 46(2), 84–102. <https://doi.org/10.18261/issn.0807-7487-2018-02-02>